

FOGALOMTÁR

Az Aktuális gazdaságpolitikai kérdések tárgyhoz

Adó (Tax) → Az államhatalom által előírt, meghatározott mértékű befizetés, az állami költségvetés fontos bevételi forrása. Az adózónak befizetései teljesítéséért közvetlen ellenszolgáltatás nem jár, ezért jelentős mértékben érinti költségeit, kiadásait, adózott jövedelmeit. Az adók emiatt a költségvetési (fiskális) politika alapvető eszközei, amelyek a költségvetési rendbe illeszkednek. Az adók többsége befolyásolja a végtermékek, szolgáltatások, termelési tényezők árait, ezen keresztül a háztartások fogyasztási szerkezetét, a vállalatok által alkalmazott tényezőkombinációkat. A kormány az adókon keresztül képes hatni a magánkiadások, magánkereslet nagyságára. Két alaptípusa különböztethető meg: a közvetlen illetve a közvetett adók. Az adók mértéke függ az adókulcsoktól, amelyek lehetnek progresszívek, lineárisak és degresszívek.

Adómultiplikátor (Tax-multiplier) → A jövedelmek és profitok adóztatásának, elvonásának kumulatív hatása. Megmutatja, hogy egységnyi adóváltozás hatására annak hányszorosával módosul az aggregát kereslet, valamint a kibocsátás nagysága. Kedvezőtlenül hat az aggregát kereslet alakulására. A kínálatoldali közgazdaságtan szerint ez a hatás erősebb, mint az ily módon befolyó bevételek elköltésének az aggregát keresletet növelő hatása, a költségvetési multiplikátor. A kétféle multiplikátor „eredője” állításuk szerint csökkenti az aggregát keresletet, ezért az adózás mértékét korlátozni kell. Ez az egyik legfontosabb érvük az adóreform mellett, az állam redisztributív funkciója és a fiskális politika ellen.

Adópolitika a fiskális politika "fogságában" (Tax policy, fiscal policy, "captivity") → A kínálatoldali közgazdaságtan állítása, mely szerint a keresletösztönző fiskális politikát folytató kormányok a költségvetési deficit túlzott felduzzadását, kezelhetetlenné válását elkerülendő nem válogatnak az adóbevételek növelését eredményező eszközök között. Háttérbe szorul emiatt az adópolitika fogyasztási szerkezetet és tényezőarányokat befolyásoló pozitív funkciója, mindent - progresszíven - megadóztatnak, ahonnan jövedelmet lehet elvonni. Ezzel akadályozzák a fejlesztési források képződését, a gazdaság strukturális átalakulását, modernizációját.

Adósságszolgálat (Service of debt) → Az államadósság utáni tőketörlesztési és a kamatfizetési kötelezettségek teljesítése. Mértékét az adósságszolgálati ráta fejezi ki.

Adósságszolgálati ráta (Rate of debt service) → Az államadósság utáni tőketörlesztési és a kamatfizetési kötelezettségek aránya a GDP vagy az export százalékában.

Adózás alapelvei (Principles of taxation) → A szakirodalom általában három adózási alapelvet fogalmaz meg: a) a fizetőképesség elvét, b) az adózás haszonélvezeti elvét, c) a jövedelem-újraelosztás elvét.

Aktivista gazdaságpolitika (Activist policy) → A kormányzat az alapul vett gazdaságpolitikai szabályok alapján folyamatosan kontrollálja, irányítja a gazdaságot. Figyelembe veszik a gazdaság adott állapotát, annak visszahatását, ezt a visszacsatolást azonban már a gazdaságpolitikai szabályok is magukban foglalják.

Aktív szabályozás (Active regulation) → Adott tevékenység, folyamat (pl. jövedelemelosztás) kiváltó okainak befolyásolása.

Alapirányzat, trend (Trend) → Egy gazdasági idősorban érvényesülő tendencia.

Alkalmazkodó gazdaságpolitika (Accommodative policy) → Az a gazdaságpolitika, amely egy erőteljes áremelkedésre, ársokkra a pénzkínálat növelésével válaszol. A reál GDP egyenletes alakulása érdekében vállalja, megengedi az árszínvonal viszonylag erős ingadozását.

Államcsőd (State bankruptcy) → Az államcsőd az állam fizetési képtelensége, az állami kifizetések teljes vagy részleges megszüntetése.

Állami beavatkozás (State intervention) → Az állam a gazdasági folyamatok kereteinek meghatározása (rendszerszabályozás), illetve a gazdaságpolitikai céloknak adekvát gazdasági tevékenység megvalósulása érdekében történő fellépése, szerepvállalása (folyamatszabályozás). Szűkebben csak az utóbbi tekinthető állami interveniálásnak.

Állami értékpapírok (Gilt edged securities) → A kincstárjegy (Treasury bill) kivételével minden forgalomképes, az értéktőzsdén forgatható állami kibocsátású értékpapír. Nagy részüket határozott időtartamra bocsátják ki, de létezik lejárat nélküli értékpapír is. Névértékük függvényében általában fix kamatot biztosítanak.

Állami pénzügyek (Public finance) → Az állami költségvetés, a kormányzat bevételeinek és kiadásainak összessége. A kormányzat a pénzügyi folyamatokkal az erőforrások hatékonyabb, a jövedelmek méltányosabb allokációját kívánja elősegíteni, megvalósítani a gazdasági folyamatok stabilizálása mellett (allokációs, redistribúciós és stabilizációs funkció).

Anticiklikus stabilizációs politika (Countercyclical stabilization policy) → Azoknak a gazdasági, keresleti sokkoknak az ellensúlyozására irányuló gazdaságpolitika, illetve gazdaságpolitikai eszközrendszer, amelyek a reál GDP és az árszínvonal ciklikus ingadozásait váltják ki.

Árfolyamkockázat (Exchange rate risk) → A pénzügyi befektetők amiatt bekövetkező kockázata, hogy a befektetésük alapját jelentő fizetőeszköz paritása a többihez viszonyítva romlik.

Centrum-periféria viszony (Core-periphery) → A globalizáció fő erőit jelentő multi- és transznacionális vállalatok hálózatoként kialakult centrum és a számára gyártó, összeszerelő tevékenységet végző, jellemzően a kapitalista fejlődés útjának elején járó országokban letelepült leányvállalatok között kialakult viszony.

Cserearányok, külkereskedelmi (Terms of trade) → A kivitelben szereplő áruk árindexének a behozatalt jelentő cikkek árindexéhez viszonyított aránya, a két árindex hányadosa.

Diszkracionális gazdaságpolitika (Discretionary policy) → Esetenkénti, alkalmankénti, egyedi döntéseket előtérbe helyező gazdaságpolitika. Nem tartalmaz hosszabb távú, stratégiai célokat, a gazdaságpolitikát évről évre határozzák meg.

Egészséges mix (Healthy mix) → Az egymást hatékonyan kiegészítő fiskális és monetáris politikák egyidejű érvényesülése.

Egészségtelen mix (Unhealthy mix) → A közgazdasági szakirodalom az engedékeny, laza fiskális és a szigorú monetáris politika egyidejű érvényesülését nevezi egészségtelen mixnek.

Euró (Euro) → 1999-ben az Európai Unió tagországai (Dánia, az Egyesült Királyság és Svédország kivételével) a tagországok közötti elszámolások bonyolítására bevezették az eurót, mint elszámolási eszközt, amely 2002-től bankjegyként is funkcionál. Az eurót a tizenketteken kívül Andorra, Monaco; San Marino, Vatikán is a kezdettől alkalmazza, 2007-ben Szlovénia, 2008-ban Málta és Ciprus, 2009-ben Szlovákia, majd 2011-ben Észtország is bevezette az eurót.

Európai árfolyam-mechanizmus (European Exchange Rate Mechanism, ERM) → Az Európai Monetáris Rendszer részeként, azzal egy időpontban hozták létre, amelyben az ECU bevezetésére készülő EU-tagállamnak legalább két évig tartania kellett a fizetőeszközét. A deviza az ECU-ben meghatározott árfolyama körül $\pm 2,25\%$ -ot ingadozhatott. A meghatározottnál nagyobb árfolyammozgásokat pénzügyi beavatkozások, illetve hitelügyletek voltak hivatva megakadályozni. ERM célja, hogy csökkentse az árfolyam-ingadozást és segítse a pénzügyi stabilitás megteremtését.

Európai árfolyam-mechanizmus II. (European Exchange Rate Mechanism, ERM II. → 1997-ben az amszterdami csúcson megegyezés született a megújított árfolyam-mechanizmusról. Az ERM II-ben a deviza a belépéskor meghatározott, de indokolt esetben változtatható központi árfolyam körül $\pm 15\%$ -os sávban mozoghat. Az Európa Központi Bank hozzáférést biztosít egy rövidtávú kerethez arra az esetre, ha az árfolyamsávot védeni kellene.

Európai Központi Bank (European Central Bank, ECB). → Az EKB a Gazdasági és Monetáris Unió jegybankja 1998. 06. 01-én kezdte meg működését. Alapvető feladata a közös monetáris politika alakítása, végrehajtása. A monetáris politika intézményei és szereplői az EKB-n kívül a tagországok nemzeti jegybankjai, valamint az Európai Bankok Központi Rendszere.

Európai Monetáris Rendszer (European Monetary System; EMS) 1979-ben hozták létre a tagállamok valutái közti árfolyam-ingadozás mérséklése és a közös pénzegységben történő elszámolás biztosítása érdekében. Ennek keretében döntöttek a párhuzamos valuta, az európai valutaegység (European Currency Unit; ECU) bevezetéséről, amelyet az euró bevezetéséig használtak.

Európai Monetáris Unió (European Monetary Union; EMU) → 1990. 07. 01. fektették le az EMU alapjait, a tagországok közötti tőke mozgás liberalizálása, a

verseny elősegítése, az elszámolások megkönnyítése érdekében. 1992-ben azonban a font és a líra kilépett az EMS-ből, ezért 1993-ban kényszerűségből +/- 15%-ra szélesítették ki az ERM árfolyamsávját. Már 1992. 02. 07-én aláírták a maastrichti szerződést. Ebben lefektették a teljes monetáris unió és az egységes valuta létrehozásának elveit, kialakításának menetrendjét. Ekkor határozták meg a belépéshez szükséges konvergencia-kritériumokat. 1999. 01. 01-én megszületett az euró, számlapénz formájában. 2002. 01. 01-én érmék és bankjegyek tizenkét ország bevezette az eurót. A tagok száma azóta tizenhétre emelkedett.

Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank (European Bank for Reconstruction and Development, EBRD) → Az intézményt 1990 áprilisában hozták létre régiók országainak a nyitott piacgazdaságra történő átmenetének elősegítése, a magán- és az egyéni vállalkozások ösztönzése céljából.

Európai valutaegység (European Currency Unit; ECU) Az Európai Monetáris Rendszer keretében létrehozott párhuzamos valuta, amelyet az euró bevezetéséig használtak. Árfolyamát a tagállamok valutaárfolyamainak súlyozott átlagaként határozták meg.

Folyamatszabályozási politika (Process adjustment policy) → Azoknak a szabályozási módoknak és döntési lehetőségeknek az összessége, amelyek az adott rendszeren belül meghatározzák a gazdasági folyamatokkal kapcsolatos célokat és elősegítik azok megvalósítását. Alapvetően mennyiségi jellegű döntéseket tartalmaz, amelyek a konjunktúra alakulásához, a növekedéshez, az erőforrások allokációjához, a jövedelmek redisztribúciójához kapcsolódnak.

Gazdasági elit (Economic elite) → A nagyvállalatok, bankok, hitelminősítők tulajdonosai, irányítói, szakszervezeti és kamarai vezetők, a gazdaságirányítás magas beosztású alkalmazottai.

Gazdaságpolitika (Economic policy) → A kormánynak a nemzetgazdasági célok megvalósítása érdekében hozott döntéseinek, elhatározásainak, cselekedeteinek az összessége, amelyekkel a gazdaság folyamatait kívánja befolyásolni. Alapvetően makroszintű közgazdasági kategória. A gazdaságpolitika a gazdaság és a politika szimbiózisa, amelyet a kormány, mint kollektíva határoz meg.

Gazdaságpolitikai szabály (Policy rule) → A gazdaságpolitikai változók endogén jellegét hangsúlyozó gazdaságpolitikai felfogás szerint a gazdaságpolitika (a kormányzat) viselkedésére, meghatározott jelenségekre adott válaszaira épül. Ilyen összefüggés a reál GDP vagy a kamatláb adott szinten tartására, azoknak célváltozóként való kezelésére irányuló monetáris politika.

GDP-rés (GDP gap) → Egy adott időszakban a tényleges és a potenciális GDP közötti különbség.

Globalizáció (Globalisation) → Alapvetően hatalmi-gazdasági folyamat, melynek során a világgazdaság meghatározó szereplői a legjelentősebb nemzetközi intézményeken keresztül a fennálló és az általuk is alakított jogi keretek között, saját érdekeik alapján homogenizálják, és kiterjesztik a gazdasági és a politikai szabályokat. A globalizáció folyamat során a hagyományos közgazdasági kategóriák (piac, verseny) nagymértékben átértékelődnek. A globalizáció

kifejlődése a társadalom minden dimenziójára hatással van, gyökeresen megváltoztatja a hagyományos felfogást.

Globalizációs peremgazdaság (Globalisation peripheral economies) → A makroglobalizáció folyamatában a multinacionális vállalatbirodalmak különböző országokba telepített egységei alapvetően sorozatgyártást, összeszerelést végeznek. Az egyes „fogadó” nemzetgazdaságokban a különböző multinacionális cégek számára az ilyen gyártó-összeszerelő tevékenységet végző vállalatok összességét nevezzük globalizációs peremgazdaságnak. Több országban ez vált uralkodó gazdasági tevékenységgé.

Hatékonyság vagy méltányosság (Efficiency versus fairness) → Pártpolitikáktól függetlenül ellentmondás jelenik meg a gazdasági hatékonyság és a társadalom szereplőinek viszonylagos megelégedettsége (méltányosság, egyenlőség, humanitás) között. Lényegét tekintve ez is a közgazdaságtanban gyakori trade off kapcsolatok egyike. A méltányosság alapvetően elosztási kategória, a társadalom gyengébb érdekérvényesítő képességű rétegeinek helyzetét, fogyasztását célzó beavatkozás, amely korlátozza a felhalmozásra fordítható javak volumenét, a kibocsátás, a termelés növelésének lehetőségeit. A mai fogyasztás-növelés érdekében feláldozunk egy jövőben megvalósítható fogyasztás-növekményt (opportunity cost). Nehezíti a döntést, hogy a megvalósulás időtartama alatt megváltozik a társadalom összetétele (generációs probléma), nem megfelelően kidolgozottak a jelenbeli és a jövőbeni szükséglet-kielégítés mérésének és összehasonlításának módszerei, nem ragadható meg egyértelműen a társadalom időpreferenciája.

Heterodox stabilizációs politika (Heterogeneous stabilization policy) → A heterodox stabilizációs politika a válságkezelés olyan cél- és eszközrendszereként értelmezhető, amely a gazdaságot dezorganizáló inflációs folyamat gyors, radikális letörésére helyezi a hangsúlyt, mesterségesen elszakítva az eddigi és az intervenció utáni inflációs folyamatot. Ennek érdekében a sokkterápiát, az árak és bérek részleges, vagy teljes befagyasztását is célszerűnek tekinti. A heterodox stabilizációs politikák átfogó jellegűek, hirtelen drasztikus beavatkozást jelentenek, a különböző területeken érvényesített intézkedések összehangoltak, egyidejűek.

Hitelesség (Creditibility) → A hitelesség kategóriája azt jelzi, hogy a gazdasági szereplők mennyire bíznak abban, hogy a gazdaságpolitika irányítói követik deklarált céljaikat, kitartanak intézkedéseik mellett.

Irányítási, ellenőrzési funkció (Function of manager, control) → A vállalat irányításának, ellenőrzésének ellátása jogilag a tulajdonos(ok) feladata, a modern, nagy részvénytársaságok korszakában azonban a tényleges irányítás, ellenőrzés a vállalatok fizetett szakembereinek, menedzsereinek kezébe került.

Jóléti állam (Welfare state) → A jóléti államra a vegyesgazdaság államának egy speciális felfogása, jellemzője a piaci koordináció mellett érvényesülő politikai koordináció. Gazdaságpolitikáját a keynesianus elméleti alapok befolyásolják. Tágabb értelmezésben az állam minden tevékenységét beleértik, feltételezik, hogy annak minden intézkedése a jólétet szolgálja, szűkebben az állam feladata a szociális védőháló kialakítása. Az ingyenes vagy kedvezményes egészségügyi

ellátást, az oktatást, a lakástámogatást, bizonyos társadalmi csoportoknak juttatott jóléti transzfereket értjük a kategória tartalmán.

Jóléti transzfer (Transfer payments, government) → A kormányzat részről magánszemélyeknek teljesített olyan kifizetések, amelyért azok közvetlenül nem nyújtanak semmilyen szolgálatot (társadalombiztosítási kifizetések, munkanélküli ellátás, ösztöndíjak, segélyek stb).

Jövedelemelosztási politika (Income distribution policy) → A jövedelemelosztási politika a jövedelmek piaci allokációját módosítja, a termelési tényezők tulajdona alapján képződő elsődleges jövedelmek (funkcionális jövedelmek) felhasználási arányait módosítja, azok részbeni újraelosztása révén. A jövedelempolitika az egyes társadalmi csoportok anyagi helyzetét érinti.

Jövedelem-újraelosztás elve (Redistribution of income principles) → A piaci folyamatok alapján képződő jövedelmek a tényezőtulajdonosoknál jelennek meg, az általuk értékesített vagy bérbe adott tényezők volumenének és hatékonyságának függvényében. Ez sérti a méltányosság elvét. Az állami költségvetés ezért elvonja az ily módon realizált elsődleges jövedelmek egy részét, és abból juttat a nem munkaképes személyeknek, gyermekeknek, időseknek, fogyatékosokkal élőknek. Az államjóléti transzfert folyósíthat szociálpolitikai megfontolásokból is (pl. gyermekgondozási segély).

Kamatláb konjunktúrát fékező hatása (Boom in interest rates negative impact) → A konjunktúra kibontakozása során a reálkibocsátás növekedése miatt emelkedik a tranzakciós pénzkereslet, ennek következményeként pedig - ceteris paribus - a kamatláb. Ennek következtében kevesebb magánberuházás indul, a vállalatok csökkenő nemzetközi versenyképessége következtében korlátozottabbá válik a nettó export, visszaesik a fogyasztási cikkek iránti kereslet növekedési üteme, tehát lefékeződik, idővel megszűnik az aggregát kereslet növekedése. A kamatváltozás miatt emelkedő átlagállandó költségek ugyancsak kedvezőtlenül érintik a kibocsátást.

Kamatprémium (Interest rate premium) → A kamatprémium az országok közötti tőke mozgások egyik magyarázatául szolgáló fogalom. A nemzeti valutában lévő tőke hozamának és más valutákban, külföldön tartott tőkék hozamának a különbsége. A kamatprémium érdekében hajlandók a pénztulajdonosok pénzüket a dollár vagy euró befektetésekhez képest kockázatosabb nemzeti valutába (forintba) fektetni.

Kapitalizáció (Capitalization) → Tőzsdei kapitalizáció, tőkésítés. 1) Egy tőzsdére bevezetett cég összes részvénye árfolyamértékének összege. A vállalatok egy része többféle részvényt bocsát ki, ezek strukturált tőkésítésűek. 2) A tőzsdére bevezetett összes vállalatra is meghatározható a részvények árfolyamainak összege. A gazdaság fontos mutatója a teljes tőzsdei kapitalizáció és a GDP aránya. Ez például az USA gazdaságában 100 % fölötti érték.

Kényszer-megtakarítás (Forced or involuntary saving) → Nem szándékolt megtakarítás, a megtakarításnak az az esete, melyben van vásárlási, költséges szándék, de a piacon nincs megfelelő kínálat.

Keresleti sokk (Demand shock) → Az aggregát kereslet gyors összehúzódása által kiváltott destabilizáló hatás.

Kínálati sokk (Supply shock) → Többnyire a termelési tényezők árának - következésképpen a termelési költségeknek - a váratlan változásai, illetve a termelékenységnek a technikai fejlődés következtében fellépő hirtelen növekedése által kiváltott kínálat-módosulás.

Kis, nyitott gazdaság (Small open economy) → A nemzetközi árucserre szempontjából nyitott gazdaságok közül azt tekinti a közgazdaságtan kis nyitott gazdaságnak, amely mind export-, mind importpiacain árelfogadó.

Kormányzati adósság (Government debt) → A kormányzat adósságállománya rövid lejáratú értékpapírok vagy államkötvények formájában. Nem számít bele a kvázi kormányzati intézményeknél (pl. jegybanknál) levő kötvényállomány.

Kormányzati hibák (Government failures) → A piaci hibák, tökéletlenségek korrigálása, kiigazítása közben a kormányzat által elkövetett hibák. Ezek származhatnak a kormányzati célok és eszközök politikai meghatározottságából is. A kormányzati hibák fontosabb okaiként az állami akciók bonyolultságán és következményeinek pontatlan előreláthatóságán kívül megemlíthetjük, hogy azok konzekvenciái tekintetében csak korlátozott ellenőrzési lehetőségekkel bír a kormány, valamint, hogy a politikusok és a közszolgálatában tevékenykedők gyakran érdekeltek a speciális érdekcsoportok előnyére hozandó döntésekben (lobby).

Kormányzati kiadások multiplikátora (Government expenditure multiplier) → A kibocsátás (GDP) növekménye, amelyet az aggregát keresletnek az az emelkedése vált ki, amelyet a kormányzati kiadások egységnyi növelése idézett elő.

Költségvetés (Budget) → Egy gazdálkodó szerv - vállalat, háztartás, állam - tervezett bevételeinek és kiadásainak szembeállítás, egy adott meghatározott időtartamra (általában egy évre) vonatkozóan.

Költség-haszon elemzés (Cost-benefit analysis) → Elsősorban a kormányzati beruházások értékelésénél alkalmazott módszer, amely mind az előnyöket, mind a kiadásokat tágabban értelmezi, mint a piaci megközelítésen alapuló, pénzügyi jellegű beruházás-gazdaságossági számítások. A költség-haszon elemzés a piaci-pénzügyi összefüggések mellett számol az extern, spillover hatásokkal, ezeket az esetben is megkísérli figyelembe venni, ha azok pontosan nem számszerűsíthetők.

Költségvetési hiány (Budget deficit) → Az államháztartás bevételeket meghaladó kiadása. A kormány bevételei között nem szerepelhetnek a felvett hitelek. A hiány GDP-hez viszonyított nagysága alapvető fontosságú jellemzője a kormány gazdálkodásának. A maastrichti kritériumok a hiány elfogadható mértékét három százalékban határozzák meg.

Költségvetési multiplikátor (Fiscal multiplier) → A költségvetési kiadások által megindított hatás, amely kumulatív módon növeli az aggregát keresletet. A kínálatoldali közgazdaságtan szerint ez a hatás gyengébb, mint az ily módon befolyó bevételek elvonásának az aggregát keresletet korlátozó hatása, az adómultiplikátor. A kétféle multiplikátor „eredője” véleményük szerint visszafogja az aggregát keresletet, ezért az adózás mértékét célszerű korlátozni.

Ez az egyik legfontosabb érvük az adóreform mellett, az állam redisztributív funkciója és a fiskális politika ellen.

Költségvetési politikát segítő monetáris politika (Accommodate monetary policy) → A fiskális intézkedésekkel megindított konjunktúra során emelkedik a tranzakciós pénzkereslet, ami a kamatláb növekedését váltaná ki. A költségvetési politikát alátámasztó, segítő monetáris politika a kamatláb-emelkedését gátolja meg, ezzel erősítve a konjunktúrát.

Közösségi választás (Public choice) → A gazdaságpolitikai célok gazdasági kritériumok alapján történő elemzése, rangsorolása. A közgazdasági elemzés módszerét alkalmazza nem-piaci helyzetekben.

Közvetett adók (Indirect taxes) → Az adó tárgyára, termékekre, szolgáltatásra, tranzakciókra kirótt adó, amely a termék, szolgáltatás felhasználója szempontjából alapvetően lineáris jellegű. Az adót befizető adóalany és az adó végső teherviselője nem ugyanaz a mikroegység. Ismertebb közvetett adótípusok: hozzáadottérték-adó (value-added tax, pl. Általános Forgalmi Adó; fogyasztási adó (excise duties).

Közvetlen adók (Direct taxes) → Az adóalanyokra, személyekre, szervezetekre veti ki az államhatalom, jellemzően annak jövedelmei (adóalap) függvényében. Kínálkozik a lehetőség az adóalap sávjainak meghatározására, és a sávonként differenciált adókulcsok érvényesítésére, ezért a közvetlen adók többnyire progresszívek. Az adót befizető adóalany és az adó végső teherviselője ugyanaz a mikroegység. Ismertebb közvetlen adótípusok: jövedelemadó (income tax), vagyonadó (wealth tax), nyereségadó (profits tax).

Külkereskedelmi mérleg (Balance of trade) → A „látható tételek”, az összes export és import egyenlegét mutatja. Egyenlege – többek között – sokat elárul az illető ország nemzetközi versenyképességéről, és nagyságrendjénél fogva döntő befolyással van a folyó fizetési mérleg egyenlegére.

Laffer-görbe (Laffer curve) → Annak az összefüggésnek az ábrázolása a koordináta-rendszerben, mely szerint létezik a kormányzat adóbevételeit maximáló adókulcs. Egy bizonyos szint után az adókulcsok további emelése csökkenti az adóbevételeket. Ha az adókulcsok már ebben a tartományban vannak, akkor csökkentésük esetén emelkednek az adóbevételek.

Leontief-paradoxon (Leontief-paradox) → A külkereskedelem Heckscher-Ohlin -féle közelítése kimondja, hogy a tőkében szegény országok munkaigényes, a tőkében gazdagok viszont tőkeigényes eljárással készült termékeket exportálnak. Leontief az USA külkereskedelmi forgalmát vizsgálva ezzel ellentétes áruösszetételt tapasztalt. Ezt az ellentmondást nevezi a szakirodalom Leontief-paradoxonnak.

Liberalizáció (Liberalization) → A termelési tényezők, termékek, szolgáltatások áralakulásának, áramlásának piaci alapra helyezése.

Liberalizmus (Liberalism) → Olyan eszmerendszer, amely szerint a gazdasági cselekvések összehangolásának legmegfelelőbb eszköze a piac és a verseny kiterjesztése, az állam csak olyan területeken avatkozhat be, amelyeket a piac nem képes hatékonyan ellátni. A fiziokraták, majd a klasszikus közgazdák elméletének egyik alappillére.

Likviditási csapda (Liquidity trap) → A Keynes által bevezetett kategória szerint a monetáris politika bizonyos feltételek között hatástalan lesz, a pénzkínálat növelésének hatását „elnyeli” a spekulációs szféra, az nem éri el a reálszférát. A vagyontartók megfogalmazzák elképzelésüket a hosszú távú egyensúlyi kamatlábról, amelyhez a tényleges kamatszintet viszonyítják. Amennyiben a tényleges kamatláb nagyon alacsony, mindenki annak növekedésére számít, tehát igyekszik megszabadulni a várhatóan süllyedő árfolyamu kötvényektől, más értékpapíroktól (besszre spekulálnak). A jegybanki interveniálás hatására növekvő pénzmennyiség a spekulánsok portfóliójába kerül, azaz emelkedik a spekulációs pénzkereslet, nem valósul meg a várt kamatcsökkenés.

Lobby (Lobby) → Speciális csoportérdek érvényesítésére képződött érdekcsoport.

Logikai multiplikátor → A multiplikátor érvényesülése elvont, absztrakt feltételrendszerben, kibontakozását logikai időben, ellenható tényezők nélkül, mintegy „légüres gazdasági térben” vizsgáljuk.

Lokomotív-elmélet (Locomotive principle) → Egy gazdaságilag számottevő potenciállal rendelkező ország vagy régió aggregát keresletének növekedése más országok termékei számára is piacot jelenthet, náluk is megindulhat egy export-vezérelt növekedés.

L-S-W- tétel (L-S-W-batch) → A gazdaságpolitika hatástalanságának tétele, amelyet alkotói nevének kezdőbetűi alapján L-S-W tételnek is neveznek (Lucas, Sargent, Wallace).

Maastrichti konvergencia-kritériumok (Maastricht convergence criteria) → A nemzeti valuta árfolyamának stabilitása, a fenntartható költségvetési pozíció és a kamat-konvergencia. Ezek a monetáris kritériumok intenzív verseny esetén meghatározzák a reálfolyamatokat, ezért végeredményben a reál-konvergenciát segítik elő.

Maginfláció (Core inflation) → Az infláció speciális mérőszáma, amelyet a statisztika megtisztít a legváltozékonyabb és a monetáris politikától leginkább független termékek és szolgáltatások (idényjellegű élelmiszerek-, üzemanyagok-, gyógyszerek) áralakulásának hatásától.

Makrogazdasági politika (Macroeconomic policy) → A makrogazdasági politika meghatározott célok és eszközök együttese. Magában foglalja egyrészt a kormánynek a gazdaság egészére vonatkozó céljait, másrészt azt az irányítási és ellenőrzési eszköztárat is, amelyekkel – szándéka szerint – a célokat képes megvalósítani. A makrogazdasági politika céljai gyakorlatilag a közjó érdekében megfogalmazódott általános, mondhatjuk, immanens elképzelések, és mint ilyenek, mindenféle politikával összeegyeztethetők, illetve a konkrét politikáktól függetlenül figyelmen kívül nem hagyható célok.

Makroglobalizáció (Macro-globalisation) → A makroglobalizáció folyamatában sajátos munkamegosztás alakul ki a multinacionális vállalatbirodalmak különböző országokba telepített egységei között. Az anyaországi központban végzik a K+F tevékenységet, a gyártmány és gyártásfejlesztéssel kapcsolatos, valamint az adaptációs kutatásokat. A többi egységben alapvetően sorozatgyártást, összeszerelést végeznek. Az egyes „fogadó” nemzetgazdaságokban a különböző multinacionális cégek számára az ilyen

gyártó-összeszerelő tevékenységet végző vállalatok összességét nevezzük globalizációs peremgazdaságnak. Több országban ez vált uralkodó gazdasági tevékenységgé.

Mikroglobalizáció (Micro-globalisation) → A szakirodalom gyakran ezzel a fogalommal jelöli az egyes országokban kialakuló-megerősödő kínai kiskereskedelmi és éttermi láncot, a mögötte lévő ipari, mezőgazdasági és kereskedelmi vállalatokkal, valamint az ezeket finanszírozó pénzintézetekkel együtt.

Monetáris feltételek (Monetary conditions) → A monetáris politika legfontosabb változói (a valuta reálárfolyama, a reálkamat), amelyek meghatározzák annak jellegét, expanzív vagy restriktív mivoltát.

Nem-alkalmazkodó gazdaságpolitika (Non-accomodative policy) → Az a gazdaságpolitika, amely ársokk esetén sem változtatja meg a pénzkínálatot.

Nem várt, előre nem látott infláció (Unanticipated inflation) → A tényleges inflációnak az anticipált, várt mértéket meghaladó része, zavarok, sokkok, nem várt gazdasági jelenségek miatt bekövetkező, tartósnak bizonyuló áremelkedés. A monetaristák szerint az inflációnak csak ez a része okoz gondot a gazdasági szereplők kalkulációiban.

Nemzetgazdasági versenyképesség (Competitiveness of national economy) → Az utóbbi évtizedekben előtérbe került a versenyképesség nemzetgazdasági dimenziója. Az egyes országok vállalatai által a világpiacra vitt termékek költségzínvonalában, műszaki-minőségi jellemzőiben koncentráltan tükröződik a termék fejlesztésének, gyártásának és forgalmazásának makrogazdasági feltételrendszere, a háttérrel jelentő államigazgatási, oktatási, kutatási, infrastrukturális, környezetvédelmi, társadalom-ellátási stb. alrendszerek teljesítőképessége, a humán tőke szakmai színvonala, egészségi állapota, mobilitási jellemzői. A nemzetgazdaságok versenyképességének fokmérője az export volumene, a külkereskedelmi és a nemzetközi fizetési mérleg egyenlege, a term's of trade index alakulása. A megalapozott gazdasági-társadalmi versenyképesség alapvető feltétele a vállalati versenyképességnek.

New Economy → Clintonnak a Kínátóloldali Közgazdaságtan bázisára épülő gazdaságpolitikája, amelynek motorja a számítéstechnika és az információ-technológia. Sikerét nagyban elősegítette a Clinton vezérelte fiskális és a Greenspan által irányított monetáris politika között létrejött „egészséges mix”.

Nominális fixpont (Nominal fixed point) → A felgyorsult inflációval küzdő gazdaságban a stabilizációs gazdaságpolitika által kiválasztott stabil viszonyítási pont, amelyre a többi nominális paramétert vonatkoztatják, mint pl. a valutaárfolyam illetve a nominálbér.

Nominális horgony (Nominal anchor) → A felgyorsult inflációval jellemezhető gazdaságban stabilizációs gazdaságpolitika által kiválasztott nominális makroökonomiai változó (pl. árfolyam, bérek, pénzmennyiség), amely tervezett értéke más nominális tényezők tervezett értékeinek meghatározásakor viszonyítási bázist jelent.

Normatív közgazdaságtan (Normative economics) → A közgazdasági elemzéseknek ez a típusa nem leírja a megfigyelhető jelenségeket, hanem azzal

foglalkozik, miként kellene viselkedniük a gazdasági szereplőknek, mit kellene tenniük bizonyos célok elérése érdekében.

Nyitott gazdaság (Open economy) → Más nemzetgazdaságokkal (erőteljes) árucserét és tőkeügyleteket folytató ország gazdasága. A nyitottság mértékét a külkereskedelmi forgalom GDP-hez viszonyított arányával fejezhetjük ki.

Ortodox stabilizációs politika (Orthodox stabilization policy) → Az ortodox stabilizációs politika a válságkezelés olyan cél- és eszközrendszere, amely a gazdaság instabilitását előidéző okokat, az erőteljes inflációt kiváltó kereslettelenséget határozott, de fokozatos, egymásra épülő lépésekben kívánja megszüntetni.

Pangás (Slump) → A konjunktúra (üzleti) ciklus hanyatló, összehúzódási szakasza. Szűkebb értelmezésben csak a jelentősebb, tartós, abszolút számokban megjelenő visszaeséseket minősíti a szakirodalom pangásnak. Enyhébb változat a recesszió, amelyen csak gyakran csak a növekedési ütem csökkenését értik.

Parciális egyensúly (Partial equilibrium) → A makrogazdaság egésze nincs egyensúlyban, csak a végtermék-piac, illetve egyes ágazatok, termékek piacán tapasztalható mennyiségi megfelelés.

Pareto-optimum a makrogazdaságban (Pareto-optimal macroeconomy) → Pareto szerint az esetben optimális a makrogazdaság helyzete, ha már egyetlen mikroegység sem képes anélkül javítani a helyzetén, hogy legalább egy másiké ne csökkenjen.

Paternalizmus (Paternalism) → Az állam jellemző magatartásformája volt a rendszerváltás előtti időszakban. Korlátozta a vállalatok gazdasági önállóságát, az előírások, utasítások, a költségvetéshez fűződő kapcsolatok lehetetlenné tették komolyabb nyereség képződését, ugyanakkor (gyakran indokolatlanul) támogatta, segítette a veszteségesen működő egységeket.

Pénzillúzió (Money illusion) → Keynes által bevezetett kategória, mely szerint a gazdasági aktorok nem képesek szétválasztani a nominális és a reálváltozásokat. Ez a keynesiánus elméletben elsősorban a munkavállalók viselkedését jellemzi. A munkavállalók mindig fellépnek a pénzbérek csökkentése ellen, de a reálbérek áremelkedések miatt bekövetkező csökkenése ellen kevésbé hevesen tiltakoznak. A monetaristák szerint a pénzillúzió következtében a monetáris hatóság a pénzkínálat növelésével ideiglenesen képes növelni az aggregát keresletet, hosszabb távon azonban a gazdasági szereplők rájönnek tévedésükre, a pénzillúzió szétfoszlik, és a pénzmennyiség növekedése áremelkedésben jelenik meg.

Piacszegmentáció (Market segmentation) → A fogyasztási cikkek termelő vállalatok vevői, a háztartások különbözően reagálnak az ár és a minőség változásaira, eltérőek rezervációs áraik. Célszerű ezért a vállalatnak részekre bontania, szegmentálnia a piacot, az egyes szegmensekben eltérő áron, választékban kínálnia termékeit. A szegmentációnál a területi jellemzőket (milyen településen, azon belül milyen környéken lakik a vásárló), a demográfiai szempontokat (kor, nem iskolázottság), a jövedelmi-társasalmi

kritériumokat valamint a fogyasztói magatartás jellemzőit célszerű kiemelten kezelni.

Piaci erőforrás-allokáció (Market Resource Allocation) → A piac által vezérelt erőforrás-allokáció a tényezők piaci árainak és határtermékeiknek az összehasonlításán alapul. Általában nem optimális a piaci hibák (market failures) és az externáliák megjelenése miatt, továbbá közjavak, közös és díjköteles javak termelése esetén, emiatt szükséges az erőforrás piaci allokációjának a gazdaságpolitika által történő korrekciója.

Piaci hibák, kudarcok, tökéletlenségek (Market failures) → A piaci mechanizmusok fogyatékoságai, hibái, a hatékony piaci koordinációhoz szükséges valamely feltétel hiánya miatt az árak nem képesek rugalmasan változni, nem adnak megfelelő jelzéseket a gazdasági aktorok számára, ez akadályozza az erőforrások hatékony eloszlását.

Piaci jövedelem-allokáció (Market income allocation) → A tisztán piaci jövedelemelosztás során a háztartások, magánszemélyek az általuk birtokolt termelési tényezők valamint pénztőke el- vagy kölcsönadásából jutnak jövedelemhez. Mivel mindig léteznek olyan csoportok, amelyek nem rendelkeznek ilyen tulajdonnal, jövedelemszerző képességgel, ezért a tisztán piaci jövedelemelosztás társadalmilag elfogadhatatlan, szükséges a jövedelmek újraelosztása, redisztribúciója. Ennek megvalósítása során a hatékonyságot és méltányosságot egyaránt figyelembe kell venni. Az újraelosztása legfontosabb intézménye a költségvetés.

Piaci koordináció (Market co-ordination) → A jogilag egyenrangú, mellérendelt eladók és vevők között végbemenő, önkéntes szerződésen alapuló tranzakciós mechanizmus. Az alapvetően monetizált kapcsolatok az önérdeken alapulnak, kiemelkedő fontossággal bírnak az árjelzések.

Politikai konjunktúraciklus (Political business cycle) → Az alapvető makrogazdasági mutatóknak a szavazók megnyerésére is visszavezethető ingadozásai. A hatalmon levő kormány a választások előtt gyakran olyan - a lakosság életszínvonalát kedvezően érintő - intézkedéseket fogantatosít meg, amelyeket a gazdasági feltételek nem indokolnak, rontják a gazdasági hatékonyságot. A választásokat követően viszont az új kormány a hatékonyság fokozása érdekében szigorít a jövedelem- és bérláramlás, valamint a jóléti transzferek hozzáféréseinek szabályain.

Potyautas-jelenség (Free rider problem) → A közös javak fogyasztása során tapasztalható jelenség. E javak fogyasztásából nem zárható ki a csoport egyetlen tagja sem. Egyesek nem kívánják megfizetni a felmerülő költségek rájuk eső részét, ezért nem az igazi fogyasztási és - ebből következő - fizetési hajlandóságukat nyilvánítják ki. Arra számítanak, hogy a csoport többi tagja vállalja a költségeket.

Prudenciális szabályozás, prudenciális szabályok (Prudential regulation) → Felügyeleti szabályozás, amely a pénzintézetek túlzott kockázatvállalását korlátozza. A prudenciális szabályok betartása esetén a hitelintézet képes folyamatosan fenntartani hitelképességét, likviditását.

Reálegyenleg(reálpénz)hatás (Real ballance effect) → A változó árszínvonal következtében a vagyonomérlegben tartott nominális pénzkészlet vásárlóereje, reálnagysága is módosul. Ha emelkedik annak nagysága, akkor csökken a pénz határszolgálat, tehát egy részét kiadják. A pénz kiadása azonban keresletet jelent más vagyontárgyak iránt, ennek hatására emelkedik azok ára.

Reál üzleti ciklusok elmélete (Theory of real business cycles) → A leginkább E. Prescott nevével fémjelezhető irányzat szerint a gazdasági növekedés rövid távú ingadozásai is a potenciális kibocsátást meghatározó tényezők változásaira vezethetők vissza. A GDP hullámzását a népesség változó szaporodási ütemével (baby-boom, vagy nálunk a Ratkó-korszak), a technikai fejlődés ingadozásaival, a tőkeállomány bővülésének egyenetlenségeivel, a természeti tényezők változásaival magyarázza az irányzat.

Recesszió (Recession) → Hanyatlás, visszaesés, válság, amit a reál GDP legalább két egymást követő negyedévben bekövetkező csökkenésével jellemezhetünk.

Redisztribúció (Redistribution) → Az alapközösségek integrációjának ez a sémája a társadalom centrális felépítésén alapult, az ókori (adó)birodalmak (ilyen volt Hammurabi Babilóniája, vagy az egyiptomi Új Birodalom) elosztási formája volt. A termelés (zsákmány) nagy részét beszolgáltatták, raktározták és elosztották a birodalom különböző területei között. Az egyes tartományok így hozzájuthattak olyan cikkekhez is, amelyeket kedvezőtlen adottságaik miatt nem tudtak előállítani. Általában jelentős kizsákmányolással járt együtt, az újraelosztásban politikai- és osztályszempontok érvényesültek. A felső rétegek azonban nem pusztán kizsákmányolnak, hanem szervezték a termelést, a munkamegosztást. A raktározás és nyilvántartás funkciójából fejlődött ki az egyik első egyenértékes, az árpapénz. Bizonyos értelemben a redisztribúció is csere, de nem tekinthető árucserének, hiányzik az egyenértékűség és az egyidejűség mozzanata. Sok tekintetben hasonló a hűbérurak szerepe: ellátták a birtokon lakók védelmét, megvalósítottak bizonyos fokú közigazgatást, bíraskodtak, utakat, hidakat építettek, figyelmet fordítottak a folyószabályozásra, élelmiszer- és vetőmag-tartalékokat gyűjtöttek, amiből kisegítették a vészhelyzetbe kerülőket. Természetesen a pozitív funkciók ellátása mellett a birtokon élőket jelentősen ki is zsákmányolták.

Reguláció (Regulation) → A gazdasági aktorok viselkedési szabályainak meghatározására irányuló törvények vagy szabályok összessége.

Rendszerszabályozás (Regulation of system) → A gazdaság működését elősegítő, biztosító döntési és információs intézmények kialakítása, hatáskörük meghatározása. Ennek keretében az állam meghatározza az aktorok jogait, kötelelességeit.

Rendszerszabályozási politika (System regulation policy) → A legfontosabb gazdaságpolitikai célok megvalósításához elengedhetetlen döntési és információs intézmények kialakítása, hatáskörük meghatározása. A kialakított szabályrendszer az intézmények létrehozásán túlmenően rögzíti a gazdasági intézmények, aktorok jogait, kötelelességeit, tevékenységi körük határait. A rendszerszabályozási politika a gazdasági folyamatok kereteit hosszú távra határozza meg, ugyanakkor folyamatosan hozzáigazítja a rendszer működési

elveit, szabályait a változó feltételekhez. A rendszerszabályozási politika a gazdaságpolitika feladatai közül a jogi- és társadalmi keretek biztosítását, valamint a verseny szabályozását, fenntartását tartalmazza.

Restriktív fiskális politika (Restrictive fiscal policy) → A túlfűtött gazdaságban a költségvetés az aggregát kereslet visszafogása érdekében korlátozza vásárlásait, kiadásait, növeli az adóterheket, vámokat, egyéb bevételeit.

Resriktív gazdaságpolitika (Restrictive policy) → Az aggregát kereslet kiterjesztését, a reálszféra gyorsuló növekedését ösztönző összehangolt gazdaságpolitika, amely a beruházások és az export ösztönzésével, az állami vásárlások fokozásával, az adók és a reálkamatok csökkentésével, a valuta leértékelésével kívánja céljait megvalósítani.

Restriktív monetáris politika (Restrictive monetary policy) → Az erőforráskorlátnál teljesítő, túlfűtött, inflációs gazdaságban a monetáris politika az aggregát kereslet csökkentését kívánja elérni a pénzkínálat növekedésének lassításával, magasabb irányadó kamatlábbal és reálkamatokkal, a valuta árfolyamának felértékelésével.

Roncsgazdaság (Wreck Economy) → Elsősorban szociológiai meghatározottságú kategória, amely a modernizáció előtti, alapvetően önellátó családi és rokonsági gazdasági egységek láncolata, a modernizáció előtti termék- és szolgáltatás-csere fűzi őket össze. Forrásai a volt veszteségtermelő szocialista vállalatok, azok az egységek, amelyeket a külföldi tőke csak a piacfelvásárlásért privatizált, majd sorsára hagyott. Többségük kényszervállalkozás. Az ezekből élő lakosság kitörési lehetőségei nagyon korlátozottak.

Rövidebbik oldal meghatározó szerepe (Shorter side a decisive role) → A disequilibrium modellek esetén az ár (bér) hat a keresletre és kínálatra, de a visszahatás nem érvényesül. A rögzített vagy rugalmatlan árak és bérek esetén ezért nem alakul ki az egyensúly, a tranzakciók, az adás-vételek számát a rövidebbik oldal, a kereslet és a kínálat közül a kisebbik határozza meg.

Slumpfláció: (Slumpflation) → A stagfláció súlyosabb változata, amelyet a kibocsátás jelentősebb mértékű visszaesése, gyorsan növekvő munkanélküliség és súlyos infláció jellemez.

Sokkterápia (Shock-therapy) → A makroökonómiai stabilizáció egyik típusa, a piaci egyensúly jövedelemkorlátozással, árfelszabadítással történő gyors helyreállítása.

Sorban állás (Queuing) → Nem, vagy nem megfelelően működő piaci, árveréses elosztási séma helyett/mellett megjelenő elosztási **Stabil egyensúly** (Stable equilibrium) → Olyan egyensúlyi helyzet, amelybe a gazdasági rendszer belső automatizmusai révén képes visszatérni, ha onnan külső tényezők kimozdítják.

Stabilitási és Növekedési Paktum (Stability and Growth Pact) → Az 1997-es amszterdami tanácskozáson elfogadott politikai megállapodáson és két kapcsolódó rendeleten alapul. A gazdasági feszültségek megelőzése érdekében az unió felügyeli a tagországok költségvetési egyenlegének alakulását, koordinálja, összehangolja azok gazdaságpolitikai instrumentumait. Ha ennek ellenére mégis jelentős a költségvetési hiány, akkor a túlzott deficit eljárását alkalmazzák.

Stabilizáció (Stabilization) → Annak a gazdaságpolitikai célnak a megvalósítása, amely a gazdaság teljesítményének időbeli hullámzását, a sokkhatások következményeit kívánja csökkenteni, megszüntetni. Ez a felfogás elsősorban Keynes elméletéből következik, aki a gazdasági növekedés, a magasabb foglalkoztatás elérése érdekében fiskális és monetáris eszközök alkalmazását tartotta szükségesnek.

Stabilizációs politika (Stabilization policy) → Az állam céljainak és eszközeinek összessége, amelyekkel a stabilizációt, a gazdaság kiegyensúlyozott fejlődését kívánja elérni, fenntartani. A stabilizációs politika értelmezhető konjunktúraszabályozásként, azaz a kormány azon intézkedéseinek összességéeként, amelyeket a makrogazdasági mutatóknak a kitűzött célértékektől való eltéréseinek megszüntetésére érdekében valósít meg. A stabilizációs politika felfogható a válságkezelés cél- és eszközrendszeréeként is.

Stagfláció (Stagflation) → Tartós, de kisebb mértékű recesszió, kibocsátás-csökkenés, amelyet növekvő munkanélküliség és gyors árszínvonal-emelkedés kísér.

Stop-go politika (Stop-go cycle) → Anglia jellemző gazdaságpolitikája a II. világháborút követően a hetvenes évekig. A fellendülő gazdaságban nehezen kezelhetővé vált a fizetési mérleg hiánya, ezt az aggregát kereslet visszafogásával igyekeztek kezelni. A keresleti korlát szűkítése viszont a munkanélküliség növekedéséhez vezetett, amit ismét keresletösztönző intézkedések követtek.

Strukturapolitika (Structure policy) → A gazdaság szerkezeti átalakulását, az átalakulás elősegítését célzó gazdaságpolitika. A strukturapolitika offenzív, amennyiben a piaci változásokat felerősíti, időben gyorsítja a gazdasági potenciál növelése, a nemzetközi versenyképesség fokozása érdekében. Defenzív, amennyiben politikai, stratégiai, regionális megfontolásokból lassítja a szerkezetváltást.

Strukturális alapok (Structural funds) → Az Európai Unió költségvetésének mintegy harmadát fordítja a szerkezetváltások elősegítésére. Az alapok kizárólag kiegészítő hozzájárulást jelentenek a nemzeti programokhoz. Azok a régiók részesülhetnek belőlük, amelyekben az egy főre jutó GDP nem éri el az uniós átlag 75 százalékát.

Származékos jövedelem (Secondary income) → A jövedelmeket elsődlegesen a termelésben működtetett termelési tényezők tulajdonosai realizálják. Az improduktív szektor szereplői az elsődleges jövedelemtulajdonosoknak adják el szolgáltatásaikat, ily módon jutnak származékos jövedelemhez.

Szavazási paradoxon (Paradox of voting) → A paradoxon azt mutatja be, hogy a többségi elvet követő szavazási rendszer (pl. gazdaságpolitikai kérdésekben) ellentmondásos eredményre vezethet. A szavazók első harmadánál $A > B > C$, a tranzitivitás és konzekvencia alapján $A > C$; a másodiknál $B > C > A$, náluk $B > A$; a harmadiknál $C > A > B$, ennél a csoportnál $C > B$. Az első és harmadik harmadnál $A > B$; Az első és második harmadnál $B > C$. A tranzitivitás és konzekvencia alapján következne, hogy a szavazók kétharmadánál $A > C$, ez az eredmény

azonban csak az első harmadnál jelentkeznek. A szavazók tehát külön-külön tranzitívek és konzekvensek, de a szavazás végeredménye nem az!

Szenvedési mutató (Misery index) → A lakosság jólétét negatívan érintő két mutató, a munkanélküliségi ráta és az inflációs ráta összege.

Támogatások, szubvenciók (Subsidies) → Általában a kormány által a termelőknek folyósított összeg, hogy a vállalatok határkölség alatti áron adhassák el termékeiket.

Társadalmi haszon (Social benefit) → Egy termék vagy szolgáltatás fogyasztásából származó teljes hasznosság. Ez lehet nagyobb az egyéni haszonnál, ebben az esetben ugyanis nemcsak a vásárló élvezi a termék vagy szolgáltatás előnyeit (egy szép kert látványában minden arra járó gyönyörködik), de el is maradhat attól (bizonyos növényekre allergiás a szomszéd).

Társadalmi költség (Social cost) → Egy termék vagy szolgáltatás előállításának teljes költsége. Ez lehet alacsonyabb a vállalati költségnél, ebben az esetben nemcsak a közvetlen termelő viseli a termék vagy szolgáltatás költségeit (bizonyos ráfordításokért - víz, levegő, út - nem kell, vagy az egyensúlyi árnál kevesebbet kell a termelőnek fizetnie). A termelő ráfordításai másoknál költségmegtakarítást idézhetnek elő (bekötőút építése, gázvezeték létesítése). Ezekben az esetekben az egyéni költség nagyobb a társadalmi szintűnél.

Teljes körű liberalizáció (Full liberalization) → Az árak, a bérek, a külkereskedelem, a tőke mozgások, a kamatok, a vállalat alapítás viszonylatában az állam egyedi mérlegelési joga, a rendeleti szabályozás megszűnik, kizárólag a piac szelektál.

Tényleges multiplikátor (Actual multiplier) → A tényleges multiplikátorról az esetben beszélünk, ha a multiplikátor-hatás kibontakozását valós, kronológiai időben, az ellentétes irányba ható tényezők szerepét figyelembe véve vizsgáljuk, tehát valós gazdasági körülmények közepette.

Transzferkifizetés (Transfer payment) → A kedvezményezettek olyan jövedelme (pl. családi pótlék, ösztöndíj), amelyet nem az adott időszakban értékesített termelési szolgálataik ellenében kapnak. A jövedelem-redisztribúció elemei.

Újraelosztás (Redistribution) → A gazdaságban képződő jövedelmek illetve a felhalmozott vagyon eloszlásának a gazdaságpolitika hatására történő megváltozása. Ez lehet a gazdaságpolitika szándékolt következménye, mely esetben a piaci alapon képződött jövedelmek, vagyonok újraelosztását a igazságossági, méltányossági szempontok vezérlik. Ez a progresszív személyi jövedelemadó-kulcsok rendszerének bevezetésének gyakran hangoztatott indoka. A redisztribúció azonban bekövetkezhet a gazdaságpolitikai intézkedések nem szándékolt mellékhatásaként is.

Utolérési effektus (Catch-up effect) → Erdős Tibor professzor több évtizeddel ezelőtt megfogalmazott, ma is aktuális tartalmú kategóriája, mely szerint a felzárkózó gazdaságok nem járják végig a technikai fejlődés „történelmi” útvonalának minden etapját, hanem az adott időpontban létező eljárások közül azokat alkalmazzák, amelyek bevezetéséhez a feltételeik megfelelőek, ily

módon felgyorsítva, ugrásokkal "közelítik a korszak legfejlettebb technikai színvonalát.

Válság, depresszió (Depression) → Tartósan magas munkanélküliséggel és alacsony fokú kapacitáskihasználással jellemezhető hosszabb időszak, gyakran a konjunktúraciklus egy szakaszaként értelmezik. A modern szakirodalom inkább a recesszió kifejezést használja.

Versenypolitika (Competition policy) → Kormányzati célkitűzések és a megvalósításukat elősegítő eszközök rendszere, amellyel a gazdasági verseny szabadságát, tisztaságát, intenzitását kívánják fokozni.